

**ЕФЕКТЪТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
КАТО ЧАСТ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

**THE EFFECT OF GLOBALIZATION ON THE BULGARIAN ECONOMY,
AS A PART OF THE EUROPEAN UNION**

**Пламен Парушев
Plamen Parushev**

Държавна агенция за метрологичен и технически надзор
State Agency for Metrology and Technical Surveillance

Abstract: The report looks at the results of the process of globalization of international trade and economic relations. Some transitional opinions and evaluations from the application of illusory consciousness are indicated. Consideration is given to trends in the international economy and financial relationships resulting from agreements or the mutual exclusion of national and international elites in the decision-making process.

Keywords: globalism, regionalism, world market, prospects.

JEL: F 01, P 17

ВЪВЕДЕНИЕ

От теоретично и приложно мултиплициращ познавателен ефект е необходима конкретизация на подходите, обясняващи т.нар. глобализъм, разбиран всеобщностно, засягащо земното кълбо, концептуалност, която служи като база за управленски решения. В този смисъл теорията за глобализма и нейният практико-приложен характер трябва да се вгледат в регионалните събития, които могат да бъдат катализатор за световни промени.

Тематиката е изключително динамична, интерпретацията изисква системен подход към фактите, констатира се морално остаряване на идеи и понятия. Академичната наука в областта на политологията и икономическите теории е изправена пред динамиката на времето и изглежда, че най-вече подвижни екипи по определени проекти могат да се ориентират в дълбинните процеси на ставащото зад фасадата на глобализма.

Тенденцията към теоретизация върху понятието „глобализъм“ е отразена в извода с автор проф. Зоя Младенова в нейния пленарен доклад със заглавие „Глобализацията на икономиката и новата парадигма на развитието“ – спори се по различни аспекти на глобализацията в т.ч. и по основния: има ли или няма глобализация на икономиката, т.е. реален феномен ли е глобализацията на икономиката, или е измислица (мит) (Mladenova, 2015).

Но трябва да се отбележи, че представата за митологичната характеристика на глобализацията се оспорва от стабилизираната роля на долара в разплащателните сделки между отделните държави и повишената му стойност спрямо еврото.

1. Глобализмът като мит

Постановката за глобализма (глобализацията) като теза от митологията е пресилена, но тя ориентира към спорната, все още дискуссионна тематика, обособяваща два изследователски кръга. Единният кръг засяга теоретичната част на глобализма. Другият кръг обхваща и дори обсебва икономически и

политически решения от водещите световни икономически сили, които решения и ориентации, подчинени на регионални събития и главно на национални и стратегически интереси, могат значимо да променят икономическата обстановка в световен мащаб. Причина за това е глобализацията на икономиката.

Всъщност глобализацията на световната икономика е еднотипен, едномерен процес, характеризира се с възраждане на световния капитализъм, осъществяващ се под знака на идеите и международното влияние на двама икономисти от световна величина, а именно Джон Кейнс (Keynes John Maynard, 1941–1944) и Милтън Фридман (Milton Friedman, 1970). Вероятно комбинацията от идеи на двамата автори за частна регулация на пазара от държавата и за регулация чрез парите (паричен поток, финансовите инструменти) в настоящия период подхранва световния пазар в неговото световно измерение. Тази ориентация не изключва значимостта и дори необходимостта от квалифицирането на съвременните икономически и финансови (транзакции) процеси чрез използването на терминология от времето на „Студената война“ след внасянето на необходимата корекция, а именно, че стрелката на противоречието, характерно за периода до разпадането на Съветския съюз – „Изток–Запад“ – се измества от противоречието „Запад – Запад“. Бившият вицепремиер на Република България и финансов министър Симеон Дянков цитира Бруно Уотърфийлд, според когото: „Европейците дават сигнал за сблъсък на интереси със САЩ относно глобалния капитализъм (Telegraph, 2018).

Противоречието „Север – Юг“, т.е. между развития Запад и развиващия се „Трети свят“, се измести по острота и значимост между т.нар. „северно“ и „южно“ евро. Засега няма гаранции за осъществяване на „френско-германски“ бюджет, но както посочва Симеон Дянков, може да се направи извод за тлеещо противоречие или неизживяно противоречие по въпроса: дали Франция и южните европейски държави ще осъществят намерението за „емитиране на еврооблигации“, или ще доминира позицията на ФРГ за „Европейски механизъм за стабилност“ (Telegraph, 2018). Тази неяснота създава опасност за българската икономика.

Новата идеологическа реалност, която не може да се характеризира като Европа без граници, всъщност създава условия за възраждане и нов живот на философските учения на Освалд Шпенглер и на Ерих Фром. Освалд Шпенглер осмисля обстановката след Първата световна война в Германия и създава произведението „Залезът на Европа“. Дори да не приемем заглавието като буквален израз на неумолима тенденция, то непреходно значение има идеята на философски критицизъм към европоцентризма, като съдържаща крайни нагласи за оценка на специфични качества под влияние на исторически събития, които могат да се разглеждат и като случайни от гледна точка логиката на развитие на историческия процес за създаване на културологични ценности. Благотворна за философските изследвания се оказва и идеята, която характеризира философско-антропологическите измерения на европоцентризма като съзвучни с тези на изводите на организмовата теория. Всъщност ключовото понятие за разбиране на европейската история през призмата на Шпенглеровата теория може да бъде „ендогенеза“.

Философията на Ерих Фром, от своя страна, е актуална с извеждането на преден план, сред други теми, на значението на необходимостта от запазване на хуманизма във времето на дехуманизиращото влияние на новите технологии.

Някой читател може да възрази. Какви философски теории ще бъдат възкресени и актуализирани във времето на математическите уравнения, на електронните чипове, когато деловитостта може да ограби и самоличността ти, а да размишляват със себе си може да е признак на душевно заболяване? А кога ще живеем? – би запитал някой. Когато сам намериш свободата или доживееш и изчакаш огромната административна, наричана още бюрократична машина на Брюксел да завърти колелото на късмета като в казино и най-сетне да улучи печелившото число, като намери отговора на трудния въпрос. Коя Европа се фрагментира – тази, която вече е създала обединението, желанието и мечтанията съюз? Тази ли част от европейския континент, която още не е готова да поеме трудностите и изпитанията на съюзяването, или тази, която е част от евразийското пространство на изключителна доминация на Руската федерация, която създава под своя егида регионални икономически обединения, някои, от които със значението на нови глобални пазари? Администрацията в Брюксел не е в състояние да отговори на тези и други въпроси.

2. След Брекзит към Европа на регионите. От теоретични сценарии към практически изпълнения

Дали Европа е в шок, след като Великобритания „осъмна“ с нов премиер-министър на име Борис Джонсън, наричан новия Чърчил или британския Доналд Тръмп? Към тези определения може да се добави още едно мнение, след като се споменава името на Уинстън Чърчил, без да се назовава конкретен период от неговото управление. Тогава ситуацията творчески може да бъде наречена новия Нормандски десант на Великобритания в Западна Европа. Валерий Бурт посочва в статията си „Западът се срамува да гледа Русия в очите“ и на 06.06.2019 г. се навършват 75 години от началото на операция „Овърлорд“ – десанта на съюзническите войски в Нормандия, който отбелязва откриването на втория фронт в Европа (Rusiadnes, 2019, No 23).

Независимо от важността на най-сериозната вътрешна причина – „твърдата граница между Ирландия и Северна Ирландия, новият министър председател на Великобритания, също като откриването на втория фронт през Втората световна война, разтреса най-вече Германия. Ирландският външен министър Саймън Ковъни подгря атмосферата на несигурност, като заяви че Борис Джонсън води Великобритания към член сблъсък с ЕС. Германският депутат Норман Рьонтген, от своя страна, вероятно с подсилено самочувствие заяви, че спласванията няма да разрушат европейското единство (TV „Евгора“, 26.07.2019).

Притеснителна за българската икономика е възможността за излизане на Великобритания от ЕС без сделка. Това създава значим риск за търговските взаимоотношения между двете страни.

Дори европейското единство да се защити, то ще бъде с други измерения и, както посочват някои коментатори, европейското обединение няма да бъде с отличителните черти на Европейски съединени щати. Проявява се тенденция към европейски регионализъм, Европа се фрагментаризира с тенденция към обособяване на отделни пазарни ниши, на исторически и културни взаимозависимости. Вероятно мястото на България може и трябва отново да се завоюва, като са нужни допълнителни усилия за преобразуването на външното европейско законодателство във вътрешно, т.е българско, като се въведе необходимата отчетност в ползването на европейски фондове и реални критерии за участието в европейски проекти. Каквито и да са обясненията за вътрешната обстановка в страната, те не премахват очакването за разрешаване на основния въпрос: Дали Европа ще устои на външен натиск и от коя посока той е по-голям от Изток – Русия, или от Запад – Великобритания, с помощта и съдействието на САЩ?

Важно е да се отбележи и значението на евросредиземноморското партньорство. Започналите промени в Близкоизточния регион, които ще продължат и в бъдеще, неминуемо ще се отразят както върху политическото, така и върху икономическото му развитие. Голяма част от анализаторите на отношенията Изток–Запад считат, че провалът на т.нар. европейско-арабски диалог е в основата на проекта за евросредиземноморско партньорство (Naama, 2012).

3. Алтернативи, перспективи, печеливши и губещи

Една от възможните алтернативи на Германия е „преход към прехода“, т.е. переход след края на глобализма и либерализма, когато Великобритания след Брекзит може да нанася последователни удари на европоцентризма. Обстановката на переход след прехода може още да означава принижена роля на Германия, а е възможно германо-френският пакт да не се състои.

При тези условия могат да оцелеят, т.е. без вътрешни трусове, страни със стабилна институционална система, сред които присъства и България. Дори и без административна реформа, дори и при сегашните, още неотзвучали предишни критики към българския институционализъм, България е в състояние да устои на очаквания турбулентен европейски период. Възможна е промяна в акцента върху българските приоритети в Европейския съюз, вместо досегашната роля на подгласник на Германия, или така може да се разбира позицията, по близо до страните от Централна и Източна Европа, като се има предвид китайската оценка на това обединение според статия във (KITAИ dnes, 2019), Китай обръща внимание на 12 от страните от ЦИЕ, сред които извежда на преден план „Латвия, Чехия, Полша и Сърбия“.

Първостепенни въпроси пред българската икономика са тези за цените на енергоносителите, комуналните услуги, новите индустриални предприятия, работните места, трудовите доходи и покупателната способност на населението.

Мирното международно обкръжение е от първостепенно значение. Българската дипломация би трябвало да изведе още по категорично на преден план националните интереси.

Не само понастоящем, но и за в бъдеще, т.е. в близките години, Русия не може да бъде разтурена, разбутана, нито отвлече, нито отвлън, след като сигурно и успешно пази своите наземни, въздушни граници и териториалните си води. Тя ще продължи да усвоява арктическото пространство и космоса. Сътрудничеството с Руската федерация, дори на прагматично равнище, е в състояние да укрепи икономическото развитие на България.

Западните Балкани и тяхната интеграционна европейска политика поднасят изненади. Сръбски политик обявява за „мъртво“ споразумението от Брюксел за европейската интеграция на Сърбия и заявява, че сръбският държавен кораб трябва да смени „посоката“. Фактически това означава ориентация към Руската федерация и към КНР. Северна Македония засега е под влиянието на американската благосклонност да бъде 30 страна членка на НАТО. Натовската ориентация, както и при българската такава, като че ли изпреварва европейската интеграция на Западните Балкани.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В първите години след приемането на България за член на ЕС преобладаваше настроението на увереност, че обединеният европейски пазар с неговия опит и икономически потенциал за производство, услуги и потребление ще изпълнява ролята на глобален фактор в глобализацията се свят. Под влиянието на отминалата банкова криза – 2007–2008 г. – на сблъсъка между противоречиви и дори несъвместими интереси между САЩ, Западна Европа, Русия и Китай, на налагащата се тенденция, конкурираща (с възможности за глобален ефект), на икономическата политика на евразийския икономически съюз (ЕАИС), Евросъюзът навлезе във фаза на изпитания и под влиянието на отлагания във времето (Брекзит). Още съществува надежда, илюзия, „...да се влезе с взлом на руския пазар и да се осуети евразийската интеграция“ (Rusia dnes, 2019, No 33).

Като извод от проучената литература може да изведем следното: Глобализмът е в криза и това може да се отрази негативно на българската икономика. В лицето на частната собственост някои специалисти виждат сериозна заплаха за икономическата система, а други – средство за бъдещия прогрес на световната икономика (Naama, 2011). От гледна точка на българската икономика започналият протекционизъм на американската икономика и фрагментацията на ЕС са значими рискове. В помощ на българския бизнес държавната администрация трябва да помисли за административни облекчения и оказване на помощ в търсене и разработване на нови пазари за българската продукция.

REFERENCES:

1. KIDAI dnes <<http://www.kitajdnes.com/>> (in Bulgarian)
2. **Mladenova, Z. 2015:** Globalizatsiyata na ikonomikata v novata paradigma na razvitiето, Conference. The economy in a changing world: global, regional and national dimensions, At Varna, Volume: vol. 1, viewed at <https://www.researchgate.net/publication/282003048_Globalizacia_na_ikonmikata_i_novata_paradigma_na_razvitiето> (in Bulgarian)
3. **Naama, K. 2011:** Private Property in Terms of the Thinker Ibn Khaldun (1331–1406) *Dialog* No 1, viewed at <<https://www2.uni-svishtov.bg/dialog/title.asp?lang=en&title=68>> (in Bulgarian)
4. **Naama, K. 2012:** Perspektivi pred Evro-Sredizemnomorskoto partnyorstvo. *Geopolitica* No 4, viewed at <<https://geopolitica.eu/spisanie-geopolitika/119-2012/broi4-2012/1756-perspektivite-pred-evro-sredizemnomorskoto-partnyorstvo>> (in Bulgarian)
5. **Rusiadnes, 2019:** No 23, viewed at <<http://www.rusiadnes.bg/bg/pdf-arhiv/category/17-2019-godina-rusiya-dnes.html>> (in Bulgarian)
6. **Rusiadnes, 2019:** No 33, viewed at <<http://www.rusiadnes.bg/bg/pdf-arhiv/category/17-2019-godina-rusiya-dnes.html>> (in Bulgarian)
7. **Telegraph** <<http://www.telegraph.bg/>> (in Bulgarian)

За контакти:

Пламен Парушев, маг. инж.
Адрес: гр. Балчик, жк. „Балик“, бл. 24, вх. А, ет. 2, ап. 5
Ел. поща: Plamen_Parushev@abv.bg
